DORIS

FILMHANDLEDNING **FÄST VID DIG**

av Lisa Lindén på uppdrag av Doris styrelse

Doris

Initiativet till Doris nätverk togs 1999 av filmarbetare som tröttnat på den ojämställda filmbranschen. 2003 skapades Dorismanifestet där man gick från ord till handling. I manifestet ställdes kraven att manus ska vara skrivet av en kvinna; kvinnor på alla A-funktioner (konstnärligt bestämmande); minst en kvinna i huvudrollen och att originalmusiken ska vara komponerad av en kvinna. Under 2004, 2005 och 2006 genomförde Doris tre manustävlingar till vilka över sjuhundra manus kom in från kvinnor som kände sig manade att skriva under Dorismanifestet. Av de vinnande manusen har sju Dorisfilmer producerats och spelats in. Våren 2009 har Doris som långfilm premiär. Långfilmen består av alla sju filmer som bundits samman med en åttonde film, en animation av Anna Erlandsson.

Bakgrund och syfte med Doris filmhandledningar – Doris i skolan

Genom tidigare filmvisningar och tillfällen där Doris medverkat, har vi märkt att det funnits en efterfrågan på material och tillfällen att diskutera och analysera film utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv. Hösten 2007 sökte och fick Doris medel från Västra Götalandsregionen för att initiera en diskussion i skolan om kön och genus och dess betydelse i film. För dessa medel skrevs de fem första handledningarna till filmerna *Mon 3, Skjut mig, Susanne blir singel, Grodan* och *Rep*.

Hösten 2008 sökte och fick Doris ytterligare medel från Västra Götalandregionen. Denna gång för att utbilda pedagoger i ett normkritiskt tänkande när det gäller kön i bild och på film. Det görs i projektet *Doris i skolan*. Inom ramen för *Doris i skolan* skrivs handledningar till filmerna *Fäst vid dig* och *Fish*.

När det gäller barn och ungdom vill vi i Doris att både tjejer och killar ska kunna relatera till alla arbeten som finns bakom kameran. Både tjejer och killar ska kunna ha filmarbetare som förebilder genom en jämnare könsfördelning inom alla typer av yrkeskategorier. Vi vill vara med och skapa ett filmklimat där det varken finns direkt eller indirekt diskriminering i en filmproduktion. En målsättning med Doris filmer när det gäller en yngre publik är att ifrågasätta normen med ett manligt, handlande subjekt. Genom att det är tjejer, kvinnor och tanter som tar plats i filmerna vill vi visa att de kan vara handlande subjekt som omgivningen i sin tur får reagera på. Vi vill lära små pojkar och större killar att identifiera sig med tjejer och kvinnor på film. I och med att det är vanligt med filmmanus skrivna av män så bryter Doris även där ny mark. På så vis visar vi att flickor, tjejer, kvinnor och tanter kan hantera ett vapen, backa med släp, slåss med svärd, råna en bank, upptäcka sin sexualitet tillsammans med sin kompis, arbeta som poliser, säga ifrån, inte vara som alla andra, älska en annan kvinna, rapa och mycket mer. Vi visar att pojkar, killar, män och farbröder kan vara trötta på att leka med svärd, vara ömma mot varandra eller bli överkörda om de trakasserar sin partner.

Vi visar att det går att göra alldeles ypperlig film med kvinnor både bakom och framför kameran. Någonting som filmbranschen länge indirekt inte ansett skulle gå.

Samtalets form

I filmhandledningarna finns det många olika frågeställningar, vilket gör att du som pedagog antingen kan välja ut frågor eller teman som passar just din grupp eller klass, eller så kan du tillsammans med eleverna gå igenom hela handledningen.

Under arbetet med filmerna och handledningarna kan det finnas fördelar med att dela upp klassen i mindre grupper. Det är viktigt att skapa ett tryggt klimat där alla elever vågar uttrycka sig och fundera öppet. I vissa handledningar finns också tips på grupparbeten eller rollspel där det kan vara bra med mindre grupper. De flesta ämnen börjar med en ”neutral” fråga om filmen och hur

karaktärerna i filmen upplever eller handlar i olika situationer. Eleven behöver därför inte, om den inte vill, tala utifrån sig själv, utan det är filmen som fungerar som utgångspunkt.

När det gäller en upplevelse av en film finns det inga rätt eller fel, alla tankar och associationer som väcks är viktiga.

Nu kan samtalet börja!

Fäst vid dig

Regi: Carin Bräck, Mia Hulterstam och Cecilia Actis
Manus: Carin Bräck
Animation: Mia Hulterstam och Cecilia Actis (Dancing Animation)
Producent: Maria Thörnqvist, Anagram Produktion

Rekommenderad från 14 år
Längd: 8 min 30 sek

Handling

Filmen har ingen talad dialog. I centrum för berättelsen står kvinnan som blir mamma med stort M. Den första scenen i filmen är en kärleksakt. Händer som smeker bröst och rygg, händer som knyts och slappnar av. Kvinnan som ännu inte är mamma är tillfredställd och lycklig. Sedan simmande spermier där en av dem släpps in i ägget och en befruktning sker. Paret ligger sedan kvar

nakna i sängen och vi ser hur magen plötsligt växer, hur brösten blir större och hur livet i magen ger avtryck i form av sparkar. Kvinnans ansikte förändras, vi förstår att hon har ont, magen rör sig och barnet kommer ut som skjuten ur en kanon. Vi ser för första gången den navelsträng som den lilla sitter fast i mamman med. Den navelsträng som sedan går som en tydlig röd tråd genom filmen, både visuellt och tematiskt.

Kvinnan och mannen har blivit föräldrar. Mamman ammar och pappan ligger bredvid, lite avvaktande och betraktande. I nästa scen blir mamman tröttare och tröttare när hon vaggar det lilla barnet i famnen om natten. Tiden går och en dag när mamman och pojken är ute och går, går pojken rätt ut i gatan för att kolla på en hund på andra sidan. Mamman transformeras till ett lejon och stoppar alla bilar som håller på att köra på hennes lilla son. Resultatet blir att bilarna krockar. I nästa scen står mamman och diskar, vattnet forsar och maten på spisen kokar över medan pojken sitter vid bordet och skriker. Pappan kommer hem och lägger schablonmässigt händerna bakom huvudet och plötsligt är det inte bara bilar som krockar i denna film. Bråket mellan föräldrarna är igång och barnet tystnar när de skriker. Mamman packar pappans väska och kastar ut honom. När pappan har lämnat blir det en tydlig symbios mellan mamman och sonen. Senare kommer pappan för att umgås med sin son. Mamman blir så ledsen när de går att lägenheten svämmar över av hennes tårar. När pojken senare är tillbaka skildras hans uppväxt genom att vi ser hur han står framför kylen och successivt äter upp all mat. När han är tonåring har han en dag besök på sitt rum och vi ser hur mamman står och tjuvlyssnar vid dörren. Dörren öppnas och mamman ser hur sonen och en tjej hånglar. Sonen blir arg och försöker bokstavligen klippa av, och när inte det går, såga av navelsträngen. Det är dags för honom att flytta hemifrån. Pappan kommer och hjälper till med flyttlasset och vi ser hur flyttbilen åker iväg. I brevlådan kommer sedan en bild av dopet/namngivning och i nästa scen är de där. Sonen står med sin nya familj, tjejen och ett litet barn. Ursprungsföräldrarna är äldre på bilden, de är vänner och nu också farföräldrar. När den unga pappan håller det lilla barnet skapas ett elektriskt band mellan honom och barnet. Det går som en stöt mellan barn och far och en ny navelsträng bildas. En ny generation familj har skapats.

Familjer

I filmen får vi följa vad som brukar kallas en kärnfamilj, mamma, pappa, barn. Även om många barn växer upp med en mamma och en pappa som är gifta eller sambo ser inte alla familjer ut så idag och har inte heller gjort det historiskt. Man brukar säga att bilden av mamma, pappa och barn är en konstruktion som inte har en sådan självklar ställning som vi idag ofta tror.

- Ge exempel på olika typer av familjekonstellationer som finns idag.
- Hur ser din drömfamilj ut? Vilka ingår i den?
- Känner du till hur familjekonstellationer såg ut förr i tiden?

Sexualitet

Filmen *Fäst vid dig* visar på olika stadier i en kvinnas liv. Man kan säga att det är utifrån kvinnans, moderns perspektiv som vi ser filmen. I början ser vi kvinnan och mannen och deras kärlek och sexualitet. Vi ser hur de rör vid varandras kroppar och hur kvinnans ansikte är lyckligt.

- Hur skildras sexualitet i filmen? Romantiskt? Lekfullt? Realistiskt?
- Hur påverkar själva animationen bilden av sexualitet i filmen?
- Finns det någon ”bild” av mäns och kvinnors sexualitet som du tycker är vanlig på film? Hur ser den ut i så fall?

Kärlek

Fäst vid dig handlar om stark kärlek på många olika plan. Kärlek i en kärleksrelation och kärlek mellan förälder och barn. Även en mycket stark, ovillkorlig, kärlek till ett barn kan skapa frustration och andra känslor.

- Vid några tillfällen i filmen ser det ut som om bandet till sonen gör väldigt ont för mamman. När tror du att det är jobbigast att vara förälder i filmen? När tror du att det är jobbigast att vara barn i filmen?
- Kan kärlek vara ett hinder för en människa?

- Tror du att en förälder kan känna svartsjuka och utanförskap när barnet växer upp och träffar en partner?
- Idag bor många unga människor kvar längre hemma, speciellt killar, hur tror du att det påverkar relationer mellan barn och förälder?
- När tror du att det är en lagom ålder att flytta hemifrån?

Att vara hemma med små barn

I Sverige har kvinnor och män sedan 1974 kunnat dela på föräldraförsäkringen (som ger ersättning när man är hemma med barn). Det vill säga att både män och kvinnor har i över trettio år kunnat bestämma vem som ska vara hemma när barnen är små. 2009 är det fortfarande kvinnor som tar det största ansvaret för små barn i en relation. Män tar ut ca 20 % av föräldraförsäkringen och småbarnspappor tenderar att yrkesarbeta mer än någon annan grupp.

- Hur skildras föräldraansvaret för sonen i filmen?
- Vilka konsekvenser tror du att det får i samhället att det är kvinnor som till största delen är hemma med små barn?
- Varför tror du att det är kvinnor som tar ut den största delen av föräldraförsäkringen?
- Varför tror du att killar/män väljer att inte vara hemma med sina små barn?
- Dela in gruppen i två grupper där den ena sidan får argumentera för att föräldrar själva ska bestämma hur föräldraförsäkringen ska delas och där den andra gruppen argumenterar för att föräldraförsäkring ska delas lika mellan två vårdnadshavare. Varje grupp får tre minuter på sig att argumentera. Fundera sedan gemensamt på vilka argument som ni tycker väger tyngst.

Anledningen till att kvinnor tar ut mer av föräldraledigheten än män brukar man säga bero på att kvinnor tjänar mindre än män och att den gemensamma ekonomin påverkas minst om kvinnan är hemma mest. Andra anledningar kan vara attityder och könsroller. Att det helt enkelt inte förväntas av en man att vara hemma på samma sätt som det förväntas av en kvinna. Kan du komma på fler anledningar till varför kvinnor och män gör det här valet? En del män

och kvinnor bryter mot den här statistiken. En del män är hemma mer än andra män och en del kvinnor yrkesarbetar mer än andra småbarnsmammor.

- Hur ser förväntningar på mamman och pappans delaktighet i barns liv ut tycker du? Är förväntningar lika för mammor och pappor?
- Hur ska en bra mamma och en bra pappa vara? Välj tre saker som du tycker är viktigast.

Delaktighet och utanförskap?

I filmens första scener efter kärleksakten, när kvinnan och mannen fortfarande ligger kvar i sängen, förändras kvinnans kropp ganska plötsligt. Hennes mage och bröst växer, armar och ben sparkar bokstavligen i magen. Kvinnan förändras och mannen ligger till synes oförändrad och betraktar de förändringar som sker för kvinnan.

- Hur tror du att mannen i filmen upplever de förändringar som sker i kvinnan?
- Tror du att pappan kan känna sig utanför mammans relation till barnet?
- Hur kan man som vuxen i en relation och i familjen göra så att alla känner sig delaktiga i olika saker. Till exempel skötsel av små barn, deltagande på fritisaktiviteter, delaktighet i dagis/skola och familjens ekonomi?

Obetalt hemarbete

I filmen, som handlar om band mellan förälder och barn får vi en inblick i mammans vardag. Vi ser inte hur pappan har det på sin arbetsplats utan istället märks hans frånvaro i hemmet och hur det påverkar mamman. I filmen är det tydligt att det är kvinnan som står för det mesta av det som man brukar kalla obetalt hemarbete, diska, handla mat, städa och tvätta bland annat. I Sverige gör kvinnor en betydande del av det obetalda hemarbetet. Under en vecka utför kvinnor i genomsnitt drygt 28 timmar obetalt arbete i hemmet och män knappt 20 timmar. Tiden varierar inte bara mellan män och kvinnor utan också över olika faser i livet.

- Hur påverkas en familj av att det är kvinnor som utför den största delen av det obetalda hemarbetet tror du?
- Hur ser det ut i din egen familj? Hur skulle du vilja att det såg i framtiden?

I filmen ser vi hur kvinnan blir tröttare och tröttare när hon vyssar den lilla bebisen. Vi kan se hur hon inte hinner äta och hur hon till slut somnar mitt i maten. Vi ser hur hon diskar, dammsuger och lagar mat samtidigt som barnet sitter och skriker vid bordet och vi ser hur mannen kommer hem från arbetet och nästan schablonmässigt sätter händerna bakom huvudet. Därefter startar grälet mellan mannen och kvinnan. Ett gräl som i filmen leder till skilsmässa. Det finns forskare som menar att jämställda par (som delar på ansvar för barnen, yrkesarbete utanför hemmet och arbete i hemmet) skiljer sig mindre.

- Prova rollspel. Föreställ er att ni är två personer som lever i en relation där de ena personen är hemma och tar hand om ett gemensamt barn och där den andra personen yrkesarbetar. Hur kan en konflikt starta? Vilka argument kan de olika personerna ta till? Hur kan en konflikt lösas? Skriv ner olika argument som kan tas upp i ett sådan här konflikt. Dela in gruppen två och två och dra lappar med argument från de olika högarna (hemma och yrkesarbetande) och diskutera utifrån argumenten. Byt sedan partner och argumentera utifrån den andra högens argument. Beskriv vad ni kommer fram till när det gäller konflikt och en eventuell lösning på en sådan.

Att gå skilda vägar

I Sverige skiljer sig många par med barn precis som mamman och pappan gör i filmen. I filmen är det mamman som packar pappans väska och det verkar vara hon som tar initiativet till skilsmässan. Det är en ganska klassisk bild av en pappa som tvingas eller som väljer att gå och en mamma som stannar kvar med barnet i filmen. I *Fäst vid dig* finns ett band mellan föräldrarna kvar genom sonen. I slutet av filmen när sonen har fått ett eget barn finns en bild av

försoning mellan föräldrarna. De har nu inte bara ett föräldraskap utan också ett farföräldarskap gemensamt .

- Verkar skilsmässan i filmen vara en ”lycklig skilsmässa”? Det vill säga att paret efter skilsmässan kan ha en bra kontakt. Hur märks det i så fall?
- Hur tror du att sonen, som är liten när föräldrarna går skilda vägar, upplever deras skilsmässa?
- Känner du till några exempel på en skilsmässa där föräldrarna efter skilsmässan har en relativt god relation som just föräldrar?
- Är skilsmässor alltid någonting som är negativt?

Föräldraskap

Fäst vid dig handlar om många saker. Bland annat starka band mellan barn och förälder. Filmen använder olika symboler för att visa hur en förälder kan känna inför sitt barn.

- Hur ser filmens symboler kring föräldraskap ut?
- Hut tänker du själv kring föräldraskap? Finns det några symboler som du tycker på ett bra sätt beskriver föräldraskap?
- Tror du att det är skillnad på hur en mamma och en pappa upplever hur det är att bli förälder?

Framtiden

Filmen slutar med att sonen själv är pappa och lever i en kärleksrelation.

- Tror du att sonen och hans familj kommer att göra på ett annorlunda sätt än sina föräldrar när det gäller familjelivet? Beskriv!

Din egen film

Idag är det på många sätt lättare än förut att göra sin egen film eftersom teknik är billigare och lättare att komma i kontakt med. För att bli en bra filmarbetare krävs vilja, lust och träning. I filmbranschen finns många yrken. Manusförfattare som skriver en berättelse. Regissör som tolkar manus och har det övergripande konstnärliga ansvaret för filmen. Fotograf som filmar med filmkamera. Scripta som håller reda på i vilken ordning de olika scenerna filmas och i vilken ordning de ska komma i filmen. Kostymör som bestämmer vad personerna i filmen ska ha på sig. I filmen *Fäst vid dig*, som är en animation, har det också krävts animatörer som gjort figurerna levande.

Även om det finns många olika yrken inom filmen så är det ett lagarbete där alla delar och funktioner är viktiga för slutresultatet – filmen! Tänk dig att du skulle göra din egen film. Här kommer några frågor som kan få dig att påbörja det arbetet.

- Vad skulle din film handla om?
- Vilka människor (karaktärer) skulle din film handla om? Är huvudkaraktärerna tjejer? Killar? Hur gamla är de? Vad gillar de att göra? Hur skulle din film börja och sluta?
- Skriv ett kort synopsis, en kort beskrivning av din film och vad den handlar om. Beskriv titeln på din film, filmens början, mitt och hur filmen slutar.

Tips!

2005 gav Svenska Filminstitutet och Myndigheten för skolutveckling ut boken *Först såg vi en film*. Boken är ett kollage av teorier och tankar kring jämställdhetsarbete i skolan och på förskolan. Boken är användbar med konkreta tips från pedagoger och inte minst från elever själva. I *Först såg vi en film* problematiseras genus och jämställdhet på ett tydligt vis.

Produktionsfakta:

Manus: Carin Bräck
Regi: Carin Bräck, Mia Hulterstam och Cecilia Actis
Animation: Mia Hulterstam och Cecilia Actis (Dancing Animation)
Producent: Maria Thörnqvist, Anagram Produktion
Kompositör: Agnes Berg
Ljudbearbetning: Alexander Thörnqvist
Ljussättning och effekter: Jörgen Persson

Filmen är inspelad 2008

Av: Lisa Lindén
Fil. Mag genusvetenskap, medlem i Doris styrelse
Formgivning: Joakim Jalin

Tack till:

Västra Götalandsregionen

Doris styrelse: Astrid Askberger, Gunilla Burstedt, Anna Eriksson, Bitte Havstad, Annika Hellström, Silva Hildbrand, Aase Högfeldt, Lis Svensson Brandberg och Ingrid Thornell

Kontakt:

www.dorisfilm.se
lisa.linden@telia.com

På tal om kvinnor och män, Lathund om jämställdhet,
Statistiska centralbyrån (2008)
Först såg vi en film kan beställas på www.sfi.se/filmiskolan

DORIS**MANIFESTET**

- Manus ska vara skrivna av kvinnor
- Filmerna ska ha minst en kvinnlig huvudroll
- Alla beslutsfattande A-funktioner ska besättas av kvinnor
- Originalmusiken ska komponeras av kvinnor

Doris Film

Box 7098
402 32 Göteborg
www.dorisfilm.se